

3. Про створення інформаційно-аналітичних центрів ПТО у пілотних регіонах проекту TACIS /Наказ МОН від 27.09.07 № 836.

4. Про створення Всеукраїнського інформаційно-аналітичного центру ПТО /Постанова Президії АПН України від 20 грудня 2007 року, протокол № 1-7,13-394.

5. Про створення Всеукраїнського інформаційно-аналітичного центру ПТО /Наказ АПН України № 31 від 14 березня 2008р.

6. Положення про Всеукраїнський інформаційно-аналітичний центр професійно-технічної освіти України. /Затверджене спільним наказом Академії педагогічних наук України №31 від 14 березня 2008р.

УДК 681.518+371.134

**М.І. Пальчук,
м. Сімферополь, АР Крим, Україна**

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

В Україні нині, як і в більшості країн світу, перед освітою постало першочергове завдання – освіта має бути спрямованою на загальний розвиток кожного члена суспільства. Це принципове положення Декларації прав людини, прийнятої ООН, викликало появу нової парадигми освіти, що потребує створення умов для розвитку особистості та творчої самореалізації, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися впродовж усього життя.

У цих умовах актуалізуються проблеми, пов'язані з науковим осмисленням поняття «якість освіти», що, в свою чергу, потребує використання нових підходів до оцінки якості неперервної професійної освіти, формування системи управління якістю освіти як на державному, так і на регіональному рівнях.

Нині, на жаль, зміст і якість освіти недостатньо відповідають суспільним потребам на ринку праці, не завжди спрямовані на набуття необхідних життєвих компетентностей, зокрема інформаційних.

Поступове входження України в європейський освітній простір вимагає відповідності національних освітніх програм світовим параметрам якості, що дозволить визначити місце вітчизняної освітньої системи в європейському, а загалом і світовому рейтингу. З огляду на той факт, що на початку березня 2008 року Україна стала повноправним урядовим членом Європейського реєстру забезпечення якості (EQAR), *проблема якості освіти* висувається на перший план серед першочергових завдань суспільства.

Сутність понять «якість освіти» й «зміст освіти» та шляхи реалізації їх основних положень поки що розкриті недостатньо, залишаючись предметом обговорення та ґрунтовного вивчення:

– «Якість освіти – певний рівень знань і вмінь, розумового, морального і фізичного розвитку, якого достигли ті, що навчаються на певному етапі у відповідності до плануючих цілей» (Міждисциплінарний словник з педагогіки).

– «Якість є на сьогодні однією з найважливіших характеристик будь-якої освітньої системи» (О. Локшина).

– «Якість освіти – інтегральна характеристика освітнього процесу та його результатів...» (В. Онушкін, Є. Огарьов).

– «Якість знань – співвідношення знань з елементами змісту освіти і таким чином з рівнями засвоєння» (Словник «Професійна освіта»).

– Отже, якість освіти має розглядатися не як індивідуальне поняття, а як комплексний, системний об'єкт дослідження, що складається з наступних компонентів:

– *якість об'єкта навчання* – рівень підготовки майбутніх фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних мобільно працювати в інформаційному суспільстві;

– *якість педагогічного складу* – згідно з «Концепцією розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні» вимоги до підготовки кваліфікованих робітників зумовлюють необхідність *формування педагога професійної школи нового типу* – педагога, що органічно поєднує функції викладача та майстра виробничого навчання;

– *якість ресурсозабезпеченості* навчально-виробничого процесу – впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, використання підручників нового покоління на традиційних і електронних носіях інформації [10].

Можна узагальнити ці поняття в *три складові якості освіти*:

- 1) *якість освіти* (знань, способів вирішення завдань);
- 2) *якість методів навчання і виховання* (організації пізнавальної діяльності, мотивації пізнавальної діяльності, контролю за здійсненням навчальної діяльності);
- 3) *якість освіченості особистості* (засвоєння знань, умінь та навичок, засвоєння моральних норм) [2, с.10].

Одним із основних чинників *підвищення якості освіти* є впровадження в практику навчання інноваційних технологій, оновлення усього навчально-виховного процесу відповідно до сучасних досягнень науки і техніки. Висока якість освітніх послуг підготовки фахівців може бути досягнута за умови постійного *поліпшення якості всіх видів діяльності*. Досягнення цієї мети потребує системного підходу в управлінні, що приведе до координації діяльності підрозділів, персоналу, застосування інноваційних технологій навчання, забезпечення інформаційними ресурсами на всіх етапах навчально-виховного та наукового процесів [там само, с.11].

На етапі докорінного оновлення й перебудови змісту освіти в Україні наявна організаційно-функціональна модель професійно-технічної освіти потребує реформування шляхом:

- створення умов для професійної самореалізації особистості, задоволення її потреб у професійних освітніх послугах упродовж усього життя;
- забезпечення якісної підготовки робітничого потенціалу на основі впровадження новітніх педагогічних та інформаційно-комунікативних технологій у навчально-виробничий процес [5, с.36].

В умовах європейської інтеграції національним пріоритетом випереджувального розвитку вітчизняної професійної освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, якісну підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [8].

Вирішити цю проблему допомагає впровадження в систему державної освіти сучасних електронних технологій навчання, що сприяє підвищенню якісного рівня надання освітніх послуг і прискоренню розвитку системи освіти в Україні [1, с.8]. А це, в свою чергу, ставить перед професійним навчальним закладом *пріоритетні завдання*:

- 1) *корегування змісту освіти з урахуванням нових вимог до професійних якостей спеціалістів будь-якого профілю в умовах інформатизації суспільства*;
- 2) *удосконалення методів, засобів навчання й способів організації практичної та пізнавальної діяльності учнів на основі інформаційно-комунікаційних технологій*;
- 3) *формування фахівця інноваційного мислення, інноваційного типу культури, здатного до інноваційного типу діяльності*.

Інноваційні процеси в освіті сприяють не тільки істотному підвищенню теоретичної і практичної підготовки молоді, що навчається, а й, насамперед, *методологічній переорієнтації закладів освіти на особистість*, стають основою нової філософії освіти [2, с.11].

Процес *активізації пізнавальної діяльності* учнів є нині одним із найефективніших засобів *поліпшення якості навчально-виховного процесу*. Ця проблема детально розглядається в дослідженнях Н. Тализіної, Т. Шамової, Г. Щукіної та ін. [15, с.101]. А одним із можливих способів активізації пізнавальної діяльності молоді, що навчається, є *інтеграція педагогічних та інформаційних технологій*.

Розуміючи під «педагогічними технологіями» процес комунікації, заснований на певному алгоритмі, програмі, системі взаємодії учасників педагогічного процесу (В. Безпалько, І. Зязюн, А. Кушнір, В. Сластьонін); систему функціонування всіх компонентів педагогічного процесу (Г. Селевко); сукупність знань і дій, спрямованих на досягнення мети розвитку, виховання і навчання (І. Подласий); засоби навчальної діяльності, пов'язані з використанням сучасної техніки (Н. Крилова); сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання, що дозволяють успішно реалізувати поставлені освітні цілі (М. Ярмаченко) зазначимо, що *процес розвитку педагогічних технологій на основі інформаційних технологій* стає можливим за умови вирішення низки освітніх завдань, визначених в Національній доктрині розвитку освіти:

- організація навчального процесу з урахуванням сучасних досягнень у сфері економіки, культури, науки, техніки і технологій;
- створення програм, що реалізують інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі;
- підготовка мобільних фахівців, які здатні до професійної самореалізації в умовах інформатизації суспільства і розвитку наукомістких технологій.

Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» визначає необхідність підготовки молоді, що навчається, до сприйняття потоку інформації, що постійно збільшується. Перехід до інноваційних технологій навчання передбачає створення умов для їх впровадження. Сучасний навчальний заклад має впроваджувати нові підходи до навчання, що забезпечують поряд з його фундаментальністю розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій, потреб у самоосвіті на основі потенційної багатоваріантності змісту і організації освітнього процесу. Оскільки саме від процесу інформатизації освітнього процесу очікується вирішення цих проблем, треба підкреслити складність процесу інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в існуючу класичну професійно-освітню середу. Багато в чому ці суперечності пояснюються тим фактом, що ІКТ створювалися не для потреб освіти. Враховуючи недостатність розробки принципів і критеріїв ефективної системної інтеграції ІКТ в освітнє середовище навчальних закладів, можна виділити наступні цілі впровадження елементів ІКТ в процес підготовки кадрів: зробити освіту більш доступною, не знижуючи при цьому її якості; використовувати ІКТ для змін в педагогічно-комунікативній сфері «викладач-студент», зробити навчання більш мобільним і якісним.

Процеси глобалізації передбачають перспективну кореляцію «всіх із усіма», уніфікують підходи, принципи, механізми та технології [4, с.23]. Тому перед системою професійної освіти постає *проблема інтеграції педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій*. У вирішенні даної проблеми можливі два шляхи:

- перший складається з того, щоб, використовуючи сучасні досягнення в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, побудувати нову освітню технологію на цілком іншій методологічній і технологічній основі, що пропонується ІКТ. Однак, як було вже сказано вище, первинно ІКТ створювалося і розвивалося для вирішення питань, дуже далеких від педагогічних проблем, тому доцільність і ефективність цього підходу ряду вчених і педагогів-практиків уявляється досить сумнівними;
- другий шлях передбачає використання потенціалу ІКТ для суттєвої модифікації і підвищення ефективності вже існуючих педагогічних технологій. Цей шлях здається більш привабливим за рядом причин: на відміну від ІКТ, педагогічні технології створювалися спеціально для вирішення освітніх проблем; ефективність більшості існуючих педагогічних технологій суттєво обмежена технічними засобами навчання, що досі використовуються у

навчальному процесі і не дозволяють індивідуалізувати навчальний процес, здійснювати навчання в інтерактивному режимі; поняття інноваційних педагогічних технологій уже достатньо міцно закріпилося серед практикуючих педагогів. Тому під час оволодіння освітньою технологією, що повноцінно використовує можливості ІКТ, у викладачів не виникає психологічного бар'єру в несприйнятті нового.

У науковому розумінні й використанні термін «педагогічні технології» трактується у взаємозв'язку з терміном «інформаційно-комунікаційні технології»:

– Г. Селевко [14] – *«педагогічні технології на основі сучасних інформаційно-комунікаційних засобів»* - з огляду на те, що використання даних засобів не тільки значно змінює структуру навчального процесу, а й створює оптимальні умови для його інтенсифікації».

– Т. Єременко стверджує, що «з достатньою долею умовності педагогічні технології можна поділити на дві групи: технології, засновані на традиційних засобах і *технології, що ґрунтуються на використанні сучасних інформаційно-комунікаційних засобів*. Ці останні й прийнято називати педагогічними технологіями».

Не зважаючи на дискусійність питання інтеграції інформаційно-комунікаційних і педагогічних технологій, електронні інформаційні ресурси набувають у системі освіти якісно нового за значущістю статусу. Доречним доповненням до сформульованих вище термінів є визначення, що надається у Глосарії термінів педагогічних технологій (ЮНЕСКО): *педагогічні технології – це використання в педагогічних цілях засобів, народжених революцією у галузі комунікацій, таких, як аудіовізуальні засоби, телебачення, комп'ютери та інші види* [14, с.47]. Це визначення не лише свідчить про значення ресурсного забезпечення технологій освіти, а й важливе тим, що розміщує ресурси навчання і інформаційні безпосередньо до об'єкту педагогічних технологій.

Дидактичні можливості інформаційно-комунікаційних технологій у проектуванні інноваційних занять, що підвищують пізнавальний інтерес учнів, активізують їхню навчально-пізнавальну діяльність, розглядаються багатьма вченими і педагогами-практиками України [4, с.13].

Звичайно, використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці кваліфікованих кадрів *не є панацеєю* у вирішенні проблеми модернізації освітньої системи і можна погодитися з думкою Л. Зауера [6], який наголошує, що саме в освіті важливою є не інформаційна технологія, а те, *наскільки її використання слугує досягненню педагогічних цілей*. Тому важливішим етапом упровадження інформаційних технологій у процес підготовки майбутніх спеціалістів є виявлення таких сприятливих дидактичних умов як наявність у навчальному закладі засобів, що дозволяють реалізовувати інформаційні технології та достатній рівень компетентності викладачів у використанні сучасних інформаційних і мультимедійних технологій.

Наголошуємо на тому, що новітні технічні, інформаційні, поліграфічні, аудіовізуальні засоби стають сьогодні невід'ємним компонентом інноваційного педагогічного процесу, додаючи до нього специфіку у вигляді нероздільності методів і засобів навчання. Ця якість дозволяє говорити (у сукупності) про своєрідні педагогічні технології, засновані на використанні сучасних інформаційно-комп'ютерних засобів [14, с.54].

У Сімферопольському вищому професійному училищі ресторанного сервісу і туризму (СВПУРСіТ) високоякісній професійній підготовці студентів на основі впровадження в навчально-виробничий процес інформаційно-комунікаційних технологій приділяється особлива увага [11].

Розвиток Інтернет і технології World Wide Web (www) відкрив перед навчальним закладом новий рівень можливостей виходу в «відкритий інформаційний простір» і створення свого іміджу [10]. Інтеграція інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій відбувається шляхом створення єдиного інформаційно-комунікаційного навчального середовища, головним ядром якого є *інформаційно-консультаційний бібліотечний центр* (ІКБЦ), призначений сприяти навчальному закладу у

виконанні навчально-виховного процесу і науково-дослідних робіт, у підготовці висококваліфікованих, конкурентоспроможних та мобільних на ринку праці фахівців. Високий рівень професійної інформованості й компетентності формується у майбутніх молодших спеціалістів у рамках усіх дисциплін і це є однією з важливих функцій освітньої діяльності навчального закладу.

Новітні технології не тільки розширюють інтелектуальні можливості всіх учасників навчально-виробничого процесу, а й вимагають удосконалення інформаційно-бібліотечного забезпечення самостійної роботи учнів, оскільки саме бібліотека є якісним інформаційним середовищем для забезпечення самостійної діяльності всіх учасників навчального процесу. Систематичне використання учнями сукупності традиційних і електронних інформаційних ресурсів сучасної бібліотеки виховує майбутніх конкурентоспроможних професіоналів з високим рівнем інформаційної культури.

Виходячи з того, що ІКБЦ є *експериментальним педагогічним майданчиком* Відділення змісту професійно-технічної освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України за темою «Організаційно-педагогічні умови діяльності віртуального інформаційно-консультативного центру в ПТНЗ», на перший план виступають наступні завдання інформаційно-консультативної роботи бібліотеки як одного з факторів підвищення якості освіти:

- формування у всіх учасників навчального процесу інформаційної компетентності, що є невід’ємною складовою їхнього професійного розвитку;
- ознайомлення викладачів та учнів зі способами, методами, прийомами пошукової роботи в електронному каталозі ІКБЦ та інформаційному просторі Інтернету;
- прищеплення користувачам умінь і навичок інформаційної діяльності, необхідних для самостійної, самоосвітньої діяльності та підвищення професійного й навчально-дослідницького рівнів.

Наявність мультимедійних приладів, а також двох кабінетів комп’ютерних технологій надають викладачам широкі можливості креативного підходу до викладання спеціальних дисциплін – разом із використанням електронних копій підручників на CD- і DVD-дисках, викладачі створюють власні навчальні й тестові програми на основі презентаційної програми MS PowerPoint, проводять інтерактивні заняття та відкриті уроки, здійснюють комп’ютерний контроль знань – тестування.

Включення учнів у навчальний процес, що ґрунтується на використанні інноваційних форм навчання (мережені ініціативи, електронні навчальні підручники й посібники, різномірне й модульне навчання) призводить до активізації їхньої пізнавальної діяльності – для вирішення навчальних завдань учні починають самостійно використовувати як традиційні, так і електронні форми навчання, зокрема Інтернет ресурси. Таким чином вони стають не об’єктами, а суб’єктами навчально-комунікативного спілкування з викладачем, що є принципово важливим моментом у *педагогіці співробітництва* [11].

Наголошуємо на тому, що впровадження інформаційних технологій у навчальний процес – виклик часу. Нині не можна працювати, навчати, готувати конкурентоспроможних фахівців, не використовуючи інноваційні технології та методики. Саме комп’ютерна комунікація має суттєво вплинути на формування нового змісту якісної освіти, на зміни організаційних форм і методів навчання.

Усе вищесказане доводить, що будь-які інновації є джерелом прогресивного руху педагогічної науки і практики і врешті-решт впливають на якість освіти. Адже головною місією сучасного навчального закладу є задоволення потреб суспільства в новому типі фахівця, здатного вирішувати важливі проблеми наукового, технічного та культурного прогресу держави.

Література:

1. Андрущенко В.П. Педагогічна освіта і наука в інформаційному суспільстві// Вища освіта України .– 2007.– № 4.– С. 5-10.
2. Вакарчук В.О. Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи: Доповідь міністра освіти і науки України на підсумковій колегії МОН України (21 березня 2008 р., м. Київ) // Освіта України.– 2008.– № 21-22 (905).– С. 2-24.
3. Величко О.Г. Довгострокове планування – програма дій /О.Г.Величко, В.П.Іващенко, О.Г.Ясєв //Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. Вип. 32.- К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2002.- С.23-27.
4. Гуревич Р.С. Нові інформаційні технології в підготовці сучасного фахівця /Р.С. Гуревич, А.М.Коломієць, Д.І.Коломієць //Кримські педагогічні читання: Матеріали міжнар.конф., Алушта, 2001, 12-17 верес.- Х., 2001.- С.149-153.- У надзаг.: АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти.
5. Десятов Т. М. Професійно-технічна освіта: завдання та пріоритети// Професійно-технічна освіта.– 2007.– № 4.– С. 36 – 37.
6. Зауэр Л.С. Информационные технологии в личностно-ориентированном обучении //Профессиональное образование.- 2005.- №3.- С.22.
7. Коджаспирова Г.М. Словарь по педагогике / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров.– М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов-на-Дону: Издательский центр «МарТ», 2005.– 448 с.
8. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати .– Грамота, 2005.– 448 с.– Бібліографія: с. 431.
9. Ничкало Н.Г. Науково-методичне забезпечення - ключова умова розвитку системи // Професійно-технічна освіта. – 2006. – №.2. – С. 12-13.
10. Пальчук М. І. Інтеграція педагогічних та інформаційних технологій як передумова розвитку освіти в інформаційному суспільстві// Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції Informatio «Інформаційні ресурси: створення, використання, доступ» (2-5 жовтня 2007 р., м. Алушта, АРК). – [Електронний ресурс на CD].
11. Пальчук М.І. Підготовка педагогічного персоналу в умовах європейської інтеграції// Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: Збірник наукових праць / За заг. ред. Н.Г. Ничкало .- Харків: НТУ «ХПІ», 2007.- С.275-279.
12. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб./ Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало.– К.: Вища школа, 2000.– 380 с.
13. Професійна освіта України за роки незалежності (1991-2003pp.): Наук.-допоміж. бібліограф. покажчик.- К., 2004.- 268с.
14. Селевко Г.К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств.- М., 2005.- 208с.
15. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики.– К.: «К.І.С.», 2003.– 296 с.
16. Энциклопедия профессионального образования: В 3-х т. Т. 1: А-Л / Под ред. С.Я. Батышева.– М.: АПО, 1998.– 568 с.: ил.

Рассматриваются теоретические и практические компоненты повышения качества образования на основе интеграции новейших педагогических и информационных технологий. Обосновывается необходимость создания на базе учебного заведения системы профессионального образования единого информационного пространства как эффективного средства усовершенствования учебно-производственного процесса, подготовки учащейся молодежи к жизнедеятельности в информационном обществе.

The author focuses theoretical and practical rise's components of an education's quality on basis of the fusion of the latest pedagogical and informational technologies. The necessity of creation on the ground of educational institution of the system of professional education of a sole information space as an effective mean of improvement of educational-production process, preparation of youth who study, to the vital activity in the informative society.